

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 10.6.2009
COM(2009) 248 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE
AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS
SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

a balti-tengeri régióra vonatkozó európai uniós stratégiáról

{SEC(2009) 702}
{SEC(2009) 703}
{SEC(2009) 712}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE
AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS
SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

a balti-tengeri régióra vonatkozó európai uniós stratégiáról

1. BEVEZETÉS

A Balti-tengerrel határos kilenc államból nyolc az Európai Unió tagja.¹ A közösségi szabályok bevezetése és a közösségi eszközök és politikák (pl. a kohéziós politika, a környezetvédelmi politika, az integrált tengerpolitika, a belső piac és a lisszaboni menetrend) által teremtett lehetőségek fontos új utakat nyitottak a tevékenységek hatékonyabb koordinációja előtt: ezáltal e tagállamok polgárai számára jobb életszínvonal biztosítható. Azonban még a jó nemzetközi és régióközi kommunikáció és együttműködés ellenére sem használják ki teljesen az uniós tagsággal járó új lehetőségeket, és a régió előtt álló kihívásokkal sem foglalkoznak még megfelelően.

A balti-tengeri régió gazdasági, környezetvédelmi és kulturális szempontból egyaránt igen heterogén terület, bár az érintett országok számos közös erőforrásból merítenek és jelentős közöttük a kölcsönös függőség. Vagyis a valamely területen hozott intézkedések igen gyorsan kihathatnak a régió más részeire, vagy egészére. Ilyen körülmények között a szóban forgó térség mintaértékű lehet a regionális együttműködés terén, ahol új ötleteket és megközelítéseket lehet kipróbálni, majd idővel továbbfejleszteni, mintegy a helyes gyakorlatok példájaként.

Ezt felismerve az Európai Parlament 2006 végén jelentést tett közzé, amelyben balti-tengeri stratégia életre hívását szorgalmazta. 2007. december 14-én az Európai Tanács elnökségi következtetéseiben felkérte a Bizottságot, hogy legkésőbb 2009 júniusáig terjesszen elő uniós stratégiát a balti-tengeri régióra vonatkozóan. Ennek háttérében magának a Balti-tenger állapotának az egyre jobban érzékelhető romlása, illetve az az igény állt, hogy foglalkozzanak a régió országainak igen elütő fejlődési útjaival, illetve használják ki a több és jobb együttműködésben rejlő lehetőségeket.

Az Európai Tanács három kitéletet határozott meg a Bizottság számára a stratégia kidolgozásával kapcsolatban. A stratégia egyrészt nem sértheti az ugyancsak ezekben a következtetésekből elfogadott integrált tengerpolitikát, másrészt feladata lenne többek között, hogy segítsen választ adni a Balti-tengerrel kapcsolatos sürgető környezetvédelmi kihívásokra, harmadrészt a balti-tengeri régióban való külső együttműködésnek az Északi Dimenzió² keretében és alapján kell megvalósulnia. Következtetéseiben az Európai Tanács emellett üdvözölte az integrált tengerpolitikát és felkérte a Bizottságot, hogy vegye figyelembe a régiók eltérő sajátosságait. Így e stratégia fontos első lépést jelent az integrált tengerpolitika balti-tengeri regionális végrehajtása terén is.

¹ Dánia, Észtország, Finnország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Németország és Svédország

² Az északi dimenzió közös keretet biztosít Észak-Európában az Európai Unió, Izland, Norvégia és Oroszország között a párbeszéd és a konkrét együttműködés előmozdításához.

E közlemény az Európai Tanács által kért stratégia előterjesztése. A stratégia célja, hogy egyrészt koordinált, koherens keretbe foglalt választ adjon a balti-tengeri régió előtt álló legfontosabb kihívásokra, másrészt, hogy konkrét megoldásokat találjon rájuk. A stratégiához hozzátartozik az indikatív cselekvési terv. A stratégiát, a javasolt fellépéseket és a zászlóshajó projekteket a tagállamokkal és az érdekelt felekkel folytatott intenzív konzultációt követően készítették elő. A Bizottság emellett igyekezett a régió tagállamait teljes körűen tájékoztatni a stratégia előkészületeiről.

2. KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

2.1. Kihívások

Sok kihívással a balti-tengeri régió szintjén kell szembenézni: a nemzeti vagy helyi szintű válaszok esetleg nem lennének elégségesek. Négy alapvető fontosságú kihívásról állapították meg, hogy azonnali figyelmet érdemelnek. Ezek a következők:

- Fenntartható környezetet kell kialakítani
- Erősíteni kell a régió jólétét
- Fokozni kell a régió elérhetőségét és vonzerejét
- Fokozni kell a régióban a védelmet és a biztonságot.

Ezek közül messze kiemelkedik az Európai Tanács által is hangsúlyozott környezeti probléma. Ezért különleges figyelmet fordítanak a Balti-tengerben található többlettápanyag hatására, amely eutrofizációt és vízvirágzást okoz. Az ökológiai egyensúlyt ugyancsak károsítja a túlhalászás, a szárazföldi eredetű környezetszennyezés, a tenger emelkedő hőmérséklete, a veszélyes anyagok és más sürgető problémák jelenléte. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás is egyre fontosabb kihívást jelent. E hatások mára olyan elterjedtté váltak, hogy annak a szabadidős és kiskereskedelmi tevékenységek sok területen kárát látják.

A fő gazdasági kihívások abban állnak, hogy meg kell szüntetni a nagy különbségeket (ezáltal magas potenciált teremtve) a kutatás és a produktív innováció terén, és fel kell számolni az egységes piac útjában álló akadályokat. Az elérhetőség legfontosabb kérdései a hálózatfejlesztés, a régió egyes részei energiaellátási elszigeteltségének megszüntetése és a közlekedési módok fenntarthatóságának biztosítása. Végül a biztonság prioritásai a különböző forrásokból származó, elsősorban a véletlen tengeri szennyezés és a szervezett bűnözés jelentette kockázatok csökkentése, amelyeknek a régió polgárai, az infrastruktúra és a környezet ki vannak téve.

2.2. Lehetőségek

A régió természetesen számos lehetőséggel is rendelkezik, amelyeket jobban ki lehetne használni. Ide tartozik az igen jól képzett munkaerő, a szakértelem az innováció terén – elsősorban a tudásalapú iparágakban – a természeti erőforrásokban gazdag, tágas és viszonylag romlatlan szárazföldi környezet és a régióközi együttműködés erős hagyománya. Az uniós balti államok kutatásfinanszírozó ügynökségei közötti kapcsolatok – amelyet a kutatási keretprogram támogat – jó alapot szolgáltatnak a régió belüli kutatási együttműködés és tudástranszfer számára. Az Európai Unió politikái és jogszabályai által

adott keret szilárd alapot ad, amelyre még hatékonyabb együttműködés építhető. Például a Balti-tenger különösen érzékeny tengeri területté nyilvánítása segíteni fog annak biztosításában, hogy a hajózás és más tengeri tevékenységek növekedése fenntartható legyen.

3. A STRATÉGIA: A BALTI-TENGERI RÉGIÓ ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK KEZELÉSÉNEK INTEGRÁLT KERETE

A Bizottság által irányított elemzés³ a következőket állapította meg:

- A balti-tengeri régió fenntartható fejlődéséhez integrált megközelítésre van szükség. A kérdések kölcsönösen összefüggnek egymással: pl. a tenger minőségének javulása – a megnövekedett tengeri üzleti potenciálnak köszönhetően – több munkahelyet eredményez, amihez jobb közlekedési összeköttetés szükséges. Az integrált stratégia segítségével mindenki hasznát láthatja a közös megközelítésnek.
- A közösségi programok jobb koordinálása és stratégiaibb szemléletű felhasználása kulcsfontosságú összetevő, különösen a válság idején, annak biztosítása érdekében, hogy a régióban megvalósuló finanszírozás és a politikák teljes mértékben hozzájáruljanak a stratégiához. A területen végzett kutatási programok eredményeit pedig szervesen be kell illeszteni más programokba és szakpolitikai területekre.
- A meglévő finanszírozási és jogszabályi keretek között a szorosabb együttműködés és koordináció nagyszerű lehetőségeket kínál a hatékony fellépésre.
- A meghatározott kihívások megválaszolásához különleges fellépésekre van szükség. Ezeket a régió érdekelt felei fogják vállalni, beleértve a kormányokat és ügynökségeket, az önkormányzatokat, a nemzetközi és a nem kormányzati szervezeteket.
- A stratégia belső, az Európai Unióhoz és tagállamaihoz címzett stratégia. Néhány javasolt fellépés hatékonyságát a régió érdekelt harmadik országaival folytatott folyamatos konstruktív együttműködés fogja erősíteni. A meglévő jól működő stratégiák, különösen, ám nem kizárólag az Északi Dimenzió belül, biztosítják a keretet ahhoz, hogy az EU folytathassa az együttműködést ezen országokkal.

A stratégia tehát integrált keretet fog biztosítani, amely lehetővé teszi az Európai Unió és tagállamai számára a szükségletek felmérését, és azok megfeleltetését a rendelkezésre álló forrásoknak a koordináció és a megfelelő politikák révén. Ez fenntartható környezetet, optimális gazdasági és társadalmi fejlődést tesz lehetővé a balti-tengeri régióban.

A Bizottság ezért olyan indikatív cselekvési tervet javasol, amelyet teljes körűen megvitattak a tagállamokkal és a régió érdekelt feleivel, a nagy érdeklődésre számot tartó projektek végrehajtásának ösztönzése érdekében. A cselekvési tervet a négy pillér köré csoportosítják. Ez azonban integrált stratégia; a javasolt fellépések többnyire nem csak egy meghatározott célkitűzéshez járulnak hozzá. Az egyedi fellépéseket és zászlóshajó projekteket gyors végrehajthatóságuk és hatásuk miatt választották.

³ Az Európai Unió a balti tengeri régióra vonatkozó stratégiájáról szóló munkadokumentum: előkészületben.

4. HÁTTÉR ÉS KONTEXTUS

4.1. Földrajzi lefedettség

A stratégia a Balti-tenger körüli makrorégiót foglalja magában. A kiterjedés a témától függ: pl. gazdasági kérdésekben a régió valamennyi országára kiterjedne, vízminőségi kérdésekben az egész vízgyűjtő területre stb. Általánosságban a Balti-tengert körülvevő nyolc tagállamot érinti. Az EU-nak és Oroszországnak szorosan együtt kell működnie a regionális kihívások közös leküzdése érdekében. Ugyanerre a konstruktív együttműködésre van szükség Norvégia és Fehéroroszország esetében is.

4.2. Vonatkozó szakpolitikák

Számos európai uniós szakpolitika és program fontos a régióban, és a várakozások szerint ezek lesznek a stratégia kulcsfontosságú összetevői. Köztük a kohéziós politika, amely több mint 50 milliárd EUR-val támogatja a régiót 2007 és 2013 között. A közös halászati politika közvetlenül 1,25 milliárd EUR-t juttat a régióknak. A Bizottság azt tervezi, hogy segíteni fogja az irányító hatóságokat abban, hogy a pénzek felhasználása összhangban legyen a stratégiával.

Az Északi-sarkvidék – amelyről tavaly bizottsági közlemény⁴ született – a Barents Euro-Sarkvidéki Régióval való kapcsolata révén szorosan kötődik a balti-tengeri régióhoz. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv és a Helsinki Bizottság (HELCOM) balti-tengeri cselekvési terve rendelkezik a környezeti beavatkozásokról, szem előtt tartva az EU a tengeri környezetet érintő közös politikáit, mint a mezőgazdasági, halászati és közlekedési politika. A közös agrárpolitika – elsősorban a vidékfejlesztés révén – hozzájárul a célkitűzésekhez, amelyek a balti-tengeri régiót környezeti szempontból fenntartható és gazdaságilag virágzó helyé kívánják tenni. Az egységes piachoz kapcsolódó politikák és a lisszaboni menetrend – ideértve a kisvállalkozói intézkedéscsomagot – ihletli a stratégia vonatkozó részét, különösen a jóléttel kapcsolatos fejezetét, míg az európai kutatási térség – finanszírozási eszközével, a 7. kutatási keretprogrammal együtt – nyújt szilárd tudományos alapot a balti-tengeri medence fenntartható kezeléséhez. A közlekedés és energia transzeurópai hálózata az elérhetőséggel és vonzerővel kapcsolatos pillér fő építőkövei. Emellett az európai gazdaságélénkítési terv fontos kiegészítő pénzügyi támogatást nyújt számos energiainfrastruktúrával kapcsolatos projekt számára a régióban. Az Oroszországgal történő halászati együttműködést adott esetben az EU–Oroszország halászati megállapodás keretében fogják támogatni.

5. MEGOLDÁS

A konzultációban részt vevő valamennyi szintű és típusú partner válaszába szinte egyöntetű véleménye alapján a Bizottságnak meggyőződése, hogy e kihívásokra és lehetőségekre a legjobb megoldás egy több ágazatot lefedő, integrált regionális stratégia. A kérdések sokfélesége miatt ez ideális terep a területi kohéziós megközelítés alkalmazására, amint azt a Miniszterek Tanácsának 2007-es lipcsei informális ülésén is kérték.

A balti-tengeri régió jó példája a makrorégióknak: azaz olyan, több közigazgatási régiót magában foglaló terület, amelynek azonban elegendő közös problémával kell megbirkóznia

⁴ „Az Európai Unió és az északi-sarkvidék”, COM(2008) 763, 2008.11.20.

ahhoz, hogy az egységes stratégiai megközelítés indokolt legyen. Az Európai Unió más térségei is kezdik magukat makrorégióknak tekinteni, az ebben a stratégiában elfogadott megközelítés pedig fontos tanulságokkal szolgálhat a „makroregionális” megközelítésben rejlő lehetőségekkel kapcsolatban.

A stratégia megfogalmazását a Bizottság a területi kohéziós megközelítésről szóló 2008. októberi zöld könyve előzte meg, amely szerint az intézkedéseket inkább a gyakorlatban, mintsem előre meghatározott pénzügyi és adminisztratív szempontok alapján régióként működő területek szükségletei köré csoportosítják. A makroregionális megközelítés e formája az EU számára olyan innovatív politikai eszközt is jelent, amely jó példaként szolgálhat a közös uniós célkitűzések elérésére irányuló erőfeszítéseknek és a területi és ágazati politikák közös területi kihívásokon alapuló jobb koordinációjának.

Ugyanígy a tengeri intézkedések összehangolt és proaktív végrehajtása a stratégia keretében fontos próbája lesz az integrált tengerpolitikai kezdeményezések regionális (tengeri medence) végrehajtásának.

A szükséges intézkedések az alábbi négy pillér, illetve egy horizontális kérdéseket tárgyaló szakasz köré csoportosíthatók. E csoportosítás csak az elemzés megkönnyítését szolgálja: valamennyi pillér a szakpolitikák széles körére vonatkozik, és hatással van a többi pillérre.

5.1. Környezetvédelmi szempontból fenntartható régió

A Balti-tenger a világ egyik legnagyobb édesvízzel kevert (részben sós) tengervíztömege, amely almedencéinek sótartalma erősen eltérő. Viszonylag sekély tenger (az átlagmélysége mintegy 50 m, szemben a Földközi-tenger 1500 méteres átlagmélységével), és szinte teljesen zárt. A víztérfogatnak évente csak 3%-a cserélődik ki, vagyis a teljes víztömegnek ehhez több mint 30 év kell. A folyók magánál a tenger felületénél négyszer nagyobb területről vezetik el a vizet, amelynek lakossága közel 90 millió.

A Balti-tenger egyedülálló tulajdonságai és a rá nehezedő környezeti terhek miatt állapotának hosszú távú romlása megakadályozásához makroregionális megközelítésre van szükség. Ezt már régen felismerték, ideértve a HELCOM közös fellépését is, de az ágazati politikák között fokozott koordinációra van szükség.

A tengeri környezettel kapcsolatos fő kérdések

A rendelkezésre álló adatokból az következik, hogy az olyan károk, mint a tápanyagok – elsősorban a nitrátok és foszfátok – feldúsulása, nem egykönnyen orvosolhatók, ám gyors és látványos hatásúak. Ennek a következménye az algák a tengerből nyaranta egyre nagyobb részt elfoglaló vízvirágzása. Az algák a halak és más élőlények előtt „szívják el” az oxigént. E problémát már sok éve felismerték, ám mindeztáig egy kezdeményezés sem volt elég hathatós a megnövekedett lakossággal járó problémák miatt, illetve azért, mert a mezőgazdasági intézkedések nem célozták eléggé az intenzív mezőgazdasági területeket, valamint nagy időbeli különbség volt az intézkedések és azok látható eredményei között.

A halászati tevékenységek ugyancsak jelentős hatással vannak az ökosziszterre. Egyes fajok egyedszáma jelentősen esett, bizonyos halászati módszerek alkalmazásával véletlenül nem célfajokat is kifognak vagy élőhelyeket pusztítanak el. A közös halászati politika reformjában javasolt ökoszisztéma alapú irányítási megközelítés létrehozása és a közös halászati politika előírásainak alkalmazása a halászat a tengeri környezetre gyakorolt hatásainak minimalizálása

érdekében segíteni fogja a balti ökörendszer megőrzését, a HELCOM balti-tengeri cselekvési tervének figyelembevételével. A halászflottáknak egyensúlyban kell lenniük a rendelkezésre álló erőforrásokkal.

A cselekvési terv az alábbi prioritási területekre terjed ki: 1) A tengerbe bocsátott tápanyag mennyiségének elfogadható szintre csökkentése; 2) A természetes zónák és a biológiai sokféleség megőrzése, beleértve a halászatot; 3) A veszélyes anyagok használatának és hatásának csökkentése; 4) A tiszta hajózás modellrégiójává válás; 5) Az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás.

5.2. Gazdaságilag virágzó régió

A régiót a tenger köti össze. Ugyanakkor világosan szét is válik egy virágzó, fokozottan innovatív északi és nyugati, illetve egy fejlődő keleti és déli részre. A skandináv országok és Németország legsikeresebb uniós innovatív régiói, illetve Lengyelország és a három balti állam jól képzett fiatalokkal és hiányos infrastruktúrával rendelkező régiói közötti különbségek azonban lehetőséget kínálnak a valamennyi fél érdekében álló kiegészítő együttműködésre és fejlesztésre. Az ilyen együttműködés elsősorban a kkv-knak jelentene valódi üzleti lehetőségeket, különösen az innovatív területeken működők számára.

Az Európai Unió súlyos gazdasági válsággal küzd. Egyrészt profitálnia kell a belső piacból, másrészt maximalizálnia kell az innovációban rejlő lehetőségeket. A stratégia lehetőséget ad a kereskedelmi korlátok további csökkentésére és az egységes piac előnyeinek jobb kihasználására, valamint a jelentős innovatív eltérések potenciáljának kiaknázására. Ezenfelül fenn kell tartani a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és a halászat kulcsfontosságú ágazatainak jövedelmezőségét és versenyképességét annak érdekében, hogy erősítsék azok a gazdasághoz és a fenntartható fejlődéshez való hozzájárulását.

A magas termelékenység, az innováció magas szintje és a fenntartható gazdasági növekedés eléréséhez a balti-tengeri régióban a munkaerő-piaci befogadást és integrációt is fokozni kell. A foglalkoztatás magas szintje, a minőségi munkahelyek, a jól képzett és jól alkalmazkodó munkaerő folyamatos jelenléte, illetve a társadalmi kirekesztődés alacsony szintje egyaránt létfontosságú tényezők a régió versenyképességének és vonzerejének biztosításában.

A jóléttel kapcsolatos fő kérdések

A kereskedelmi korlátok felszámolása: Mivel a balti-térségben a nemzeti piacok kicsik, a helyi vállalkozások fellendítéséhez és a külföldi befektetők vonzásához alapvető fontosságú az üzleti környezet fejlesztése. A belső piac ellenére az áruk és szolgáltatások kereskedelmének útjában még mindig állnak gyakorlati akadályok. A 2007-es belső piaci felülvizsgálat előkészítéséhez végzett konzultációk és elemzések azt mutatták, hogy egyes területeken, illetve ágazatokban a belső piaci jogszabályi keret még nem működik úgy, ahogy kellene. A javulás különösen a kkv-k számára fontos, amint ezt már a kisvállalkozói intézkedéscsomag is felismerte. Ugyancsak erőfeszítéseket kell tenni az áruk határokon átnyúló kereskedelmének és az adminisztratív kommunikációnak a megkönnyítésére.

Az innováció támogatása: Az innováció szempontjából a Balti-tenger térségének keleti és nyugati fele közötti megosztottságot tükrözi a legfrissebb európai innovációs eredménytábla (EIS 2007). A tudás és kompetenciatranszfer, valamint a skandináv országokkal és Németországgal – az innováció rekordereivel – való szorosabb együttműködés nagyban segítheti Lengyelország és a balti államok felzárkóztatásának folytatását. A különböző

területeken – kutatás, klaszterek és innováció a szolgáltatásokban – megvalósuló transznacionális együttműködés megerősítésével közösen dinamikus környezetet teremthetünk a fokozottabb innovációs teljesítmény számára.

A cselekvési terv az alábbi prioritási területekre terjed ki: 1) A belső piac gátjainak felszámolása a balti-tengeri régióban; 2) A régió teljes kutatási és innovációs potenciáljának kiaknázása; 3) A kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtása: a vállalkozói készség támogatása, a kisvállalkozások megerősítése és a humánerőforrások hatékony felhasználásának fokozása; 4) A fenntartható mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat megerősítése.

5.3. Könnyen elérhető és vonzó régió

Magát a Balti-tengert és a körülötte mélyen fekvő területet a történelem során mindig átszelték kereskedelmi és összekötő utak. Az 1945 utáni felosztás megszakította a nyílt kapcsolatok sorát, amely csak a kilencvenes években indult be újra. Az elmúlt két évtizedben nagy volumenű beruházásokra került sor, ám még mindig sokat kell tenni azért, hogy az infrastruktúra elérje az Unió átlagos szintjét. A szárazföldi és tengeri utakat még közvetlenebbé és környezetbarátabbá kell tenni. A keleti és az északi rész túlságosan elszigetelt az Unió többi területétől. A régió egyre nagyobb mértékben „Ázsia kapujaként” is szolgál, elsősorban a vasútvonalak révén.

Az energiaellátás és -biztonság különösen fontos kérdés: bár a régió egyes országai jelentős saját energiaforrásokkal rendelkeznek, a többség importra szorul. Ezért a kölcsönös kapcsolatoknak fejlettebbnek és diverzifikáltabbnak kell lenniük az energiaellátás esetleges megszakadásának vagy más hasonló helyzeteknek a kiküszöbölése érdekében. Az emberi kapcsolatok szintén fontosak, és azokat az oktatás, az idegenforgalom és az egészségügy területén lehet erősíteni.

A közlekedéssel és energiával kapcsolatos fő kérdések

Közlekedés: A régió sok része nehezen elérhető: Észak-Finnország, Svédország és a balti államok rendelkeznek egész Európában a legalacsonyabb elérhetőségi rátával mind a belső, mind a külső összeköttetések tekintetében. Ennek oka a régió nagy kiterjedése, amely nagy utazási távolságokat és hosszú útidőt eredményez, illetve a nehéz földrajzi és éghajlati viszonyok. Az infrastruktúra, illetve a szolgáltatások fejletlensége magas árakban tükröződik. A helyzetet fenntartható közlekedési módokkal kell javítani.

Energia: Az energiapiacoknak nincs megfelelő infrastruktúrája, és túlságosan országspecifikusak ahelyett, hogy régió-szerte össze lennének kapcsolva. Ez magasabb energiaellátási kockázatokkal és árakkal jár. Emellett a belső energiapiac jó működéséhez az országoknak összeköttetésben kell állniuk egymással. Észtország, Lettország és Litvánia azonban alapvetően el vannak szigetelve a régió és az Európai Unió nagyobb energiahálózataitól, az Észtország és Finnország közötti Estlink vezeték kivételével.

A cselekvési terv az alábbi prioritási területekre terjed ki: 1) Az energiapiacok hozzáférhetőségének, hatékonyságának és biztonságának javítása; 2) A belső és külső közlekedési kapcsolatok javítása; 3) A balti-tengeri régió vonzerejének fenntartása és megerősítése elsősorban az oktatás, az idegenforgalom és az egészségügy segítségével.

5.4. Védett és biztonságos régió

A régió védelme és biztonsága az elkövetkező években jelentős változásokon fog keresztülmenni: a tengeri forgalom várhatóan növekedni fog, ezáltal nő a balesetek kockázata és a szennyezéssel szembeni sebezhetőség. Az együttműködés már megvalósult, ám meg kell erősíteni ahhoz, hogy a régió világelsővé válhasson a tengeri biztonság tekintetében. Egy olyan tengeri szerencsétlenség, mint az „Erika” hajótörése a Balti-tengeren katasztrofális következményekkel járt volna. Az EU bünyügyi együttműködésének kiterjesztése és elmélyítése azt jelenti, hogy a bűnüldözéssel kapcsolatos regionális tevékenységnek a megerősített gyakorlati, határokon átnyúló együttműködésre kell összpontosítani. Végül a régiót fel kell készíteni az éghajlatváltozás következtében várhatóan egyre gyakoribb szélsőséges időjárási eseményekre.

A biztonsággal kapcsolatos fő kérdések

Véletlen vagy szándékos tengerszennyezés: Stratégiai fekvésének köszönhetően a Balti-tengeri régió az olajszállítás természetes útja, elsősorban Oroszországból. 1995 és 2005 között a finn-öbölbeli olajszállítás négyszeresére nőtt, és további jelentős növekedés várható. Ugyancsak növekvő tendenciát mutat a cseppfolyósított földgáz szállítása. E tevékenységek kockázatosak a környezetre nézve, különösen télen, a kedvezőtlen időjárási körülmények között. 2007-ben 120 hajó szenvedett balesetet a Balti-tengeren. További intézkedésekre van szükség a tengeri védelmi és megfigyelő ügynökségek együttműködésének, koordinációjának és következetességének, illetve a katasztrófareagálásnak a javításához.

Határokon átnyúló bűnözés: A régió bűnözési mintáit a következők befolyásolják: földrajzi elhelyezkedése, a régió eltérő gazdasági és társadalmi körülményei, a jövedékiadó-köteles termékek árkülönbsége, illetve a Balti-tengeri régió belül a hozzáférés nyitottsága és könnyűsége, ami a Közösségen belüli kapcsolatok sajátossága. E tényezők különleges felelősséget hárítanak a külső határokkal rendelkező tagállamokra, különösen a belső határellenőrzés eltörlése óta. Valamennyi tagállamnak együttműködési intézkedéseket kell hoznia a belső biztonság megőrzéséhez.

A cselekvési terv az alábbi prioritási területekre terjed ki: 1) A tengeri biztonság vezető régiójává válás; 2) A főbb tengeri és szárazföldi szükséghelyzetekkel szembeni védelem megerősítése; 3) A határokon átnyúló bűnözés és a belőle származó károk visszaszorítása.

5.5. Horizontális intézkedések

Számos egymással összefüggő intézkedés alapvető fontosságú az egész stratégia szempontjából. Ezek közé tartozik az integrált tengeri irányítási struktúrák kidolgozása és a tengeri és szárazföldi területrendezés. A 7. keretprogram keretében alapított, az ökoszisztéma megközelítést hatékony tudomány/politika interfésszel kombináló BONUS-169 projekt központi fontosságú a stratégia sikere szempontjából.

6. VÉGREHAJTÁS ÉS IRÁNYÍTÁS – ELMÉLETBŐL A GYAKORLATBA

6.1. Konzultációs folyamat

A Bizottság intenzív konzultációs folyamatba kezdett, amelynek három fő összetevője van: a régió kormányaitól és más hivatalos szerveitől származó tájékoztatók; az érdekelt felek rendezvényei, ahol a tisztviselők, a nem kormányzati szervezetek és a privát szféra képviselői megoszthatják tapasztalataikat; nyilvános konzultáció az Európa honlapon, amelyre igen széles körből adtak válaszokat.

Ezek üzenete egyértelmű volt:

- Nem kellene új intézmények. A balti-tengeri régióknak számos kooperatív struktúrája van: nem kell újakat létrehozni, amelyek további adminisztratív terheket jelentenének anélkül, hogy hozzájárulnának a hatékony fellépéshez.
- Nem pusztán stratégiára, hanem fellépésekre, konkrét, látható fellépésekre van szükség a régió előtt álló kihívások megválaszolásához. Cselekvési tervében a Bizottság hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak és más érdekelt feleknek kell a vezető partnerek felelősségét vállalni konkrét prioritási területeken és zászlóshajó projektekben, pl. integrált tengeri irányítási struktúrák a tengerpolitika integrált megközelítésével összhangban történő kidolgozásával.
- Az Európai Bizottság közreműködése. A finanszírozási programok végrehajtásának és az irányelvek átültetésének ellenőrzésén felül a Bizottság tölthetné be a független, több ágazatot lefedő szerv szerepét, amely biztosíthatja a cselekvési terv szükséges koordinációját, ellenőrzését és nyomon követését, illetve a terv és a stratégia rendszeres frissítését, amennyiben szükséges.

6.2. Irányítási és végrehajtási javaslatok

E következtetésekre és arra való tekintettel, hogy az intézkedések széles köre miatt rugalmas megközelítésre van szükség, az irányítással és a végrehajtással kapcsolatban az alábbiakat javasoljuk:

- **A politika kialakítása:** Mivel a tagállamok konkrét intézkedések ügyében működnek együtt, az általános áttekintés a közösségi struktúrákon belül fog megvalósulni, rendszeres jelentésekkel és ajánlásokra vonatkozó javaslatokkal a Bizottság és a Tanács részéről. Az Európai Tanács rendszeresen tájékoztatást fog kapni a stratégia előrehaladásáról.
- A Bizottság lesz felelős **a koordinációért, a monitoringért, a jelentéstételért, a végrehajtás megkönnyítésért és a nyomon követésért.** A régió érdekelt feleivel partnerségben előkészíti a rendszeres előrehaladási jelentéseket, és felhasználja kezdeményezési jogkörét a stratégia és a cselekvési terv elfogadására irányuló javaslatok megtételére, amikor csak erre szükség van. A koordinációnak folyamatosan felül kell vizsgálnia, hogyan járul hozzá a finanszírozás felhasználása a stratégia prioritásaihoz. A stratégia európai hozzáadott értékéről és a cselekvési terv végrehajtásáról szóló felülvizsgálatot 2011-re irányozták elő.

- A **helyszíni végrehajtást** – amely a régióban már aktív partnerek felelősége – összehangolják a stratégia célkitűzéseivel és céljaival. A Bizottság más intézményekkel, a tagállamokkal és régiókkal, nemzetközi pénzüzetekkel, transznacionális programozási testületekkel és kormányközi szervezetekkel (mint pl. a HELCOM) együttműködésben fogja meghatározni a koordináló szerveket a prioritási területek szintjén és a zászlóshajó projektek vezető partnereit.
- Annak érdekében, hogy fenntartsák a régió valamennyi érdekelt felének – a konzultációs eljárás során egyértelműen tapasztalt – intenzív közreműködését, **éves fórumot** fognak szervezni, hogy találkozási lehetőséget biztosítsanak a stratégia különböző részeiben érintett partnerek számára, beleértve az érdekelt harmadik országokat, a stratégia előrehaladásának felülvizsgálata és nyomon követése, valamint a végrehajtással kapcsolatos ajánlások megtétele érdekében.
- Végül a **harmadik országokkal ápolt kapcsolatokat** elsősorban az Északi Dimenzió szerint kell fenntartani, amennyiben hasznos, alternatív csatornák igénybevételével.

6.3. Gyakorlati megvalósítás

Ezen intézkedések támogatni fogják a hatékony szakpolitika-koordinációt, a közösségi jogszabályok hatékonyabb alkalmazását és a finanszírozási eszközök jobb koordinációját. A Bizottság ez alkalommal nem javasolt kiegészítő finanszírozást vagy más forrásokat. A különleges fellépések és projektek némelyikéhez azonban szükség lesz pénzügyi támogatásra. Az egyik legfőbb forrást a régióban rendelkezésre álló strukturális alapok⁵ jelentik – a programok többsége már lehetővé teszi a stratégiában tervezett fellépéseket. A programozási hatóságok felülvizsgálhatják az odaítélési szempontokat és megkönnyíthetik a stratégiával összhangban lévő projektek kiválasztását. A Bizottság emellett üdvözölni fogja a programok megfelelő módosításait, ahol ezekre szükség van.

A tagállamok továbbá megállapodtak abban, hogy megvizsgálják a stratégia prioritásaival összhangban levő projektek és fellépések saját forrásaikból történő finanszírozásának lehetőségét. Az Európai Beruházási Bank és más nemzetközi és regionális pénzüzetek, mint az Északi Beruházási Bank (Nordic Investment Bank) és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) ugyancsak hozzájárulhatnak a finanszírozáshoz.

7. KÖVETKEZTETÉS

A balti-tengeri régióban számos szakpolitikai területen szilárd alapokon nyugvó hálózatok és együttműködés valósul meg. E stratégia lehetőséget kínál arra, hogy az elméletből gyakorlat legyen, és hogy a régió egésze részesülhessen ennek jótéteményeiből.

A fenti elemzés világosan megmutatja, hogy a jövőbeli területfejlesztés irányításához közös stratégiai jövőképre van szükség a balti-tengeri régióban. Egyértelmű, hogy egyedül egyik érintett sem tudná a kihívások megválaszolásához és a régió lehetőségeinek kihasználásához szükséges intézkedések teljes körét alkalmazni. A Bizottság meggyőződése, hogy a balti-tengeri régióra vonatkozó, a fenti megközelítésből és fellépésekből álló stratégia alapvető

⁵ Európai Regionális Fejlesztési Alap, Kohéziós Alap, Európai Szociális Alap, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap, Európai Halászati Alap.

fontosságú a Balti-tenger védelmének szempontjából és azért, hogy a régió előtt nyitva álló lehetőségeket teljes mértékben ki lehessen használni.

A Bizottság ezért felkéri a Tanácsot, hogy vizsgálja meg és fogadja el e közleményt és a kapcsolódó cselekvési tervet.